

Obreria de Santa Cristina

BUTLLETÍ INFORMATIU

Santa Cristina 2019

Festa Major de Lloret

Obreres 2018

2019

Primera Obrera: ARIADNA BEJAR SENDRA
Segona Obrera: ANDREA MOLINA GONZÁLEZ
Tercera Obrera: GEMMA DE MINGO FERRON
Quarta Obrera: MIREIA DAVID XAPELLÍ

Disseny de la portada:
AG Cantalozella

Fotografies:
Josep M. Arpi
Assumpció Comas
Jordi Triadó
SAML

Obreres 2019

“Expandeix la llum divina OH CRISTINA” és el lema que figura en el rellotge de sol situat a la paret més aponentada de l'ermita de Santa Cristina. Aques-

ta frase, extreta de la primera estrofa dels goigs a llaor de Santa Cristina del poeta Josep Carner, és una realitat palpable. Santa Cristina vessa llum tot l'any i per totes bandes. Des de la llum més intensa que s'observa des de la plaça del Pi reflectida en la immensitat del mar, fins al verd lluminós dels bosc presidit per les capçades dels arbres que paulatinament davallen fins arran d'aigua i que, al acostar-nos al santuari, divisem en la llunyania. La pròpia ermita és lluminositat en si mateixa per les seves parets d'un blanc immaculat i la cúpula brillant de ceràmica acolorida. Per gaudir de la llum en aquest paratge no cal fixar la nostra vista en mirades tan intenses, podem gaudir de la brillantor del sol ixent tot ballant sardanes el primer dia del l'any, de la claror crepuscular com la de la portada del butlletí d'aquest any, del blanc refulgent de l'altar de marbre de l'ermita, recentment restaurat, i de tots els petits detalls amables que us pugueu imaginar. En definitiva, cada un de nosaltres, tot passejant per aquest indret, estic segur que sabrà apreciar la claredat lluminosa que es pot trobar a qualsevol racó del paratge. Però mes enllà de totes aquestes sensacions que ens ofereix la naturalesa, la llum també es fa present al voltant de Santa Cristina en els ulls de les obreres el 24 de juliol, quan se saben protagonistes de la festa, en els rostres dels angelets que

els acompanyen revestits de blanc i amb ales brillants, en l'esperit de tots els que per la diada gran ens apropem en processó i amb joia devocional a l'ermita, la llum de la qual portem al cor els lloretencs.

Us encoratjo a tots a sentir goig de l'espai de Santa Cristina, que el visiteu, que el passegeu, sense presses, sols o acompanyats, per fer-hi festa o per tranquil·lament i en solitud assaborir estones d'intimitat. Els obrers i els socis de l'obreria ens esforcem per mantenir-lo en les millors condicions i, amb ferma convicció, seguirem persistint sense defallir en el nostre treball quotidià per aconseguir-ho.

A tots els que en alguna ocasió ens heu acompanyat i que voldríeu poder seguir-ho fent, però que les circumstàncies personals us ho impedeixen, als que la salut no els permet, momentàniament, gaudir de la festa, us tindrem presents. Així com també tindrem presents als que són presos polítics, en especial els que quan tenien càrrecs de responsabilitat institucional van voler estar entre nosaltres. Us tindrem a tots presents i seguirem reclamant la vostra llibertat.

I amb el record d'aquells que ens han deixat i enyorem, que amb rem ferm van vogar en el vaixell que és l'obreria, vull desitjar a tots els lloretencs i als devots de Santa Cristina de mes enllà de les nostres contrades, en nom propi i de la Junta d'obriers, Bona Festa Major, bona diada de Santa Cristina.

Que Santa Cristina ens il·lumini i ens doni salut a tots. ■

Jaume Dulsat i Rodríguez
Alcalde de Lloret de Mar

Benvolguts, benvolgudes,

És un orgull poder adreçar-vos novament unes paraules com a alcalde de Lloret de Mar, i vull agrair la confiança que m'heu dipositat novament per als propers quatre anys.

En aquestes dates l'Obreria de Santa Cristina té una especial visibilitat com a organitzadors dels actes centrals de la Festa Major. Amb la processó marítima, la regata de llaguts S'Amorra Amorra, l'estofat per als vogadors i vogadores i el Ball de Plaça, recuperem part de la nostra història, recordem les nostres arrels i fem que tradició, present i futur s'uneixin tot enfortint el nostre sentiment de pertinença lloretenc.

En el marc d'aquesta diada voldria destacar també tota la resta d'activitats que du a terme l'Obreria de Santa Cristina i que contribueixen significativament a preservar la nostra cultura i tradicions. L'Aplec dels Perdons, la programació de música a l'ermita i a la plaça del Pi, el Club de Rem Santa Cristina, la visites guiades a l'ermita que s'ofereixen a l'estiu, així com tota la col·laboració amb l'Ajuntament i entitats de la vila, fan que l'ermita i aquest paratge siguin un espai que els lloretencs i lloretenques sentim molt nostre. Com està escrit a la façana de l'ermita, "Sou de Lloret, que us adora, protectora".

Bona Festa Major a tothom! ■

Mn. Martirià Brugada Clotas
Rector. Parròquia de Sant Romà

Cap als anys setanta del passat segle XX va envair-nos una febrada contra la religiositat popular. L'argument avalador era que les normatives del Vaticà II n'exigien una depuració dràstica.

Sembla que darrere l'argumentació canònica s'hi amagava un missatge sublimar de cert menyspreu a tot el que procedia dels plantejaments del totalitarisme del nacional-catolicisme. Des del 1939, s'havia usat i abusat de la religiositat popular com una eina de propaganda del règim i també es vinculaven aquestes manifestacions a una societat preindustrial.

Han passat els anys i, de mica en mica, ens hem adonat que moltes vegades hem deixat anar aigua avall molta part del nostre patrimoni cultural col·lectiu perdent-hi bous i esquelles. I veiem com altres països (Polònia, Croàcia, Itàlia, Irlanda...) han mantingut moltes de les seves tradicions religioses populars que els donen personalitat i identitat. Ens en parlen les famílies procedents d'aquelles indrets. Un exemple és Bolsena, on les celebracions entorn del Corpus Christi o de Santa Cristina ens desvetllen admiració i certa enveja. També ho podem dir de Ravensburg.

Lloret de Mar disposa d'unes manifestacions religioses populars que han enriquit el seu patrimoni religiós i cultu-

ral. La mostra més interessant la veiem entorn de la festa de Santa Cristina i del seu santuari; també les celebracions a Les Alegries, del Divendres Sant, del Corpus, les benediccions dels animals, del Ram, de St. Cristòfor, les misses *rocieras*, les capelletes i ceràmiques a molts dels carrers (dignes de ser incloses a l'inventari del Patrimoni), i encara la tradició pessebrística nadalenca, els goigs...

Es pot objectar que no podem donar més importància al farcit que al gall. Pel cristià la vivència de l'Eucaristia i dels sagraments són fonamentals com a elements vertebradors de la vivència cristiana. Però no es pot negar la calidesa de la missa de santa Cristina amb un regust inoblidable; o la intensitat del parenostre cercant la complicitat de la santa; o el cant de la Salve enmig del mar que recorda la protecció de Maria mentre solquem els onatges de la vida.

Ben cert, el més important és el gall, però per molt de bona qualitat que sigui l'au, sense el farcit adequat pot resultar eixut i gairebé immenjable.

Celebrem santa Cristina omplint de sentit tots els elements propis de la festa. Que la nostra patrona i la seva festa ens empenyin a enfortir la qualitat de la nostra població i de la nostra vida cristiana.

Bona festa! ■

Festa Major 2019 Programa d'actes

Actes organitzats i patrocinats per l'Obreria de Santa Cristina

Dimarts, 23 de juliol

Vigília de Santa Cristina

- A les 19 h** **Missa de Santa Cristina** (anticipada)
a l'església parroquial de Lloret
- A les 22 h** **"PASSADA"** dels Obrers de Santa Cristina
pels principals carrers del poble,
anunciant la festa.
- A les 22.30 h** Sorteig de l'**ordre de sortida** dels llaguts
de la regata de Santa Cristina.
- TOQUEN A CÓRRER** popular
i a continuació **AUDICIÓ DE SARDANES**
per l'ORQUESTRA BISBAL JOVE,
a la plaça de la Casa de la Vila.

Dimecres, 24 de juliol

Festa de Santa Cristina

- A les 7.30 h** **"PASSADA"** dels Obrers de Santa Cristina,
anunciant la sortida de la processó.
- A les 8 h** Sortida de la **PROCESSÓ** de l'església
parroquial fins a la platja, per anar, per mar,
a l'ermita de Santa Cristina.
- Cant de la **"SALVE"**.
- En acabar, celebració de la **regata de llaguts**
"S'AMORRA, AMORRA".
- A continuació, **segona versió de la regata**
"S'AMORRA, AMORRA" amb els llaguts
amb tripulacions femenines.
- Tot seguit, en el santuari, **MISSA SOLEMNE**,
amb acompanyament del cor parroquial
"Alba de Prima".
- Veneració de "Sa Relíquia" i cant dels goigs.
- Estofat tradicional**, a la sortida, a la plaça del Pi,
ofert als mariners, vogadors i autoritats convidades.
- A les 12 h** Sortida de **PROCESSÓ** de l'ermita de Santa
Cristina per tornar, per mar, a l'església parroquial.
- A les 19.30 h** **BALL DE PLAÇA** o "DANSA DE LES
ALMORRATXES" per les quatre parelles d'Obrers
de Santa Cristina, davant de la Casa de la Vila.
- A les 20 h** **AUDICIÓ DE SARDANES** a la mateixa
plaça de la Casa de la Vila, per
l'ORQUESTRA BISBAL JOVE. ■

Ordre de la **processó** de Santa Cristina

Anada i tornada

Anada, de la parròquia a la platja de Lloret

1. **CREU**
Escolans i tres pendons antics
COR ALBA DE PRIMA
2. **Banderes antigues (grans):**
Senyera de Catalunya
Bandera de Lloret, verda i blanca (Ajuntament)
Bandera de Sant Isidre, groga (Sant Romà)
Bandera de Sant Jordi, blanca amb creu vermella (Club Nàutic)
Bandera de Sant Roc, verda (Casinet)
Bandera blava i taronja (Gremi d'Hotelers)
Bandera de Sant Elm, blau fosc (Confraria de Sant Elm)
Bandera de Sant Pere, blau cel (Confraria de Pescadors)
Bandera de Ses Obreres, blanca (Es Vano)
Bandera de Santa Cristina, grana (Obreria de Santa Cristina)
3. Bandera BLANCA I VERDA - LLORET
AJUNTAMENT
Equips de l'entitat, tripulacions femenina i masculina
4. Bandera GROGA - SANT ISIDRE
SANT ROMÀ
Tripulacions femenina i masculina
5. Bandera BLANCA AMB CREU VERMELLA - SANT JORDI
CLUB NÀUTIC
Equips de l'entitat, tripulacions femenina i masculina
6. Bandera VERDA - SANT ROC
CASINET
Equips de l'entitat, tripulacions femenina i masculina
7. Bandera BLAVA I TARONJA
GREMI D'HOTELERS
Equips de l'entitat, tripulacions femenina i masculina
8. Bandera BLAVA - SANT ELM
IMATGE DE SANT ELM
CONFRARIA DE SANT ELM
Tripulacions femenina i masculina
9. Bandera BLAU CEL - SANT PERE
IMATGE DE SANT JAUME
CONFRARIA DE PESCADORS
Tripulacions femenina i masculina
10. Bandera BLANCA - SES OBRERES
ES VANO
Tripulacions femenina i masculina
11. Bandera GRANATE - OBRERIA SANTA CRISTINA
OBRERIA DE SANTA CRISTINA
Equips de l'entitat, tripulacions femenina i masculina
12. **MARABADESSA I ÀNGEL PORRER**
13. **OBRERES I ANGELETS**
14. **OBRERS DE SANTA CRISTINA**
IMATGE DE SANTA CRISTINA
Portadors, balladors Ball de Plaça
15. **Sr. RECTOR AMB SA RELIQUIA**
16. **MÚSICS**
17. **AUTORITATS I CONVIDATS**
18. **PÚBLIC QUE SEGUEIX LA PROCESSÓ**

Tornada, des de la platja fins l'església parroquial

1. **CREU**
Escolans i tres pendons antics
COR ALBA DE PRIMA
2. **Banderes antigues (grans):**
Senyera de Catalunya
Bandera de Lloret, verda i blanca (Ajuntament)
Bandera de Sant Isidre, groga (Sant Romà)
Bandera de Sant Jordi, blanca amb creu vermella (Club Nàutic)
Bandera de Sant Roc, verda (Casinet)
Bandera blava i taronja (Gremi d'Hotelers)
3. Bandera de Sant Elm, blau fosc (Confraria de Sant Elm)
IMATGE DE SANT ELM
CONFRARIA DE SANT ELM
4. Bandera de Sant Pere, blau cel (Confraria de Pescadors)
IMATGE DE SANT JAUME
Portadors, Confraria de Pescadors
5. Bandera de Ses Obreres, blanca (Es Vano)
6. Bandera de Santa Cristina, grana (Obreria de Santa Cristina)
7. **MARABADESSA I ÀNGEL PORRER**
8. **OBRERES I ANGELETS**
9. **OBRERS DE SANTA CRISTINA**
IMATGE DE SANTA CRISTINA
Portadors, balladors Ball de Plaça
10. **Sr. RECTOR AMB SA RELIQUIA**
11. **MÚSICS**
12. **AUTORITATS I CONVIDATS**
13. **PÚBLIC QUE SEGUEIX LA PROCESSÓ**

Recomanacions

A les embarcacions:

- Cal que les embarcacions de gran tonatge vigilin els cops de mar que originen per tal de no posar en perill les altres barques.
- L'embarcació capitana, que és la que porta la imatge de Santa Cristina a bord, anirà sempre al capdavant de la processó. Per a un major ordre, les altres barques procuraran seguir-la.
- A la vista de Sant Pere del Bosc la processó s'atura; es canta la Salve i els llaguts se situaran a banda i banda de la nau "capitana". En aquest moment, es prega el màxim de silenci i recolliment.
- Després del cant de la Salve, es donarà sortida a la regata "S'amorra, amorra". El romiatge marítim es reprendrà darrera dels llaguts, sempre vigilants la posició de l'embarcació capitana, que és la que marcarà el ritme i que ningú no podrà avançar sota cap concepte. Igualment, en cap circumstància, es podrà avançar el darrer llagut ni envair el camí de cap altre.
- Un cop arribats a terra els llaguts, amorraran primer la nau capitana i l'embarcació que porta les autoritats i, successivament, els diversos creuers i embarcacions que porten la resta de la gent.
- A la tornada, la regata davant la platja de Lloret serà amb tripulacions femenines.

Al Ball de Plaça:

- L'accés dels fotògrafs a la plaça durant el Ball de Plaça del dia 24, està regulat per l'Obreria com a organitzadora d'aquest acte. Només hi podran accedir els fotògrafs que prèviament hagin obtingut i exhibeixin l'acreditació de l'Obreria, condicionada a que els moviments no interfereixin en la bellesa i visió de conjunt de la dansa.

Gràcies a tothom per la comprensió i col·laboració. ■

Convocatòria

de noves obreres

Reglament

- Les noies que vulguin assumir el compromís de ser Obrera de Santa Cristina durant un any, han de dirigir-se per escrit a l'Obreria de Santa Cristina, apartat de correus 455 de Lloret, o entregar personalment la carta a algun dels Obrers. Ho poden demanar totes les noies que, sense limitacions d'origen o residència, tinguin una edat compresa entre els 16 i els 22 anys al demanar la plaça, durant els mesos de novembre i desembre.
- Cal indicar a la carta el telèfon de contacte, i acompanyar la fotocòpia del document d'identitat. Les sol·licituds que no compleixin amb aquest requisit o que arribin fora de termini seran descartades. S'agrairà que indiquin el correu electrònic, si en tenen.
- Seran elegides per votació secreta de la Junta d'Obrers, formada pels quatre Obrers efectius i els dos Obrers honoraris (Sr. Alcalde i Sr. Rector).
- Ostentaran el càrrec durant un any, a partir de llur presentació oficial en el transcurs de la festa religiosa dels Perdons (segon diumenge de Quaresma).
- La seva missió consistirà a col·laborar amb la seva presència personal al digne manteniment del santuari de Santa Cristina i en totes les activitats per les quals siguin requerides per l'Obreria.
- Durant la Festa de la Santa, les obreres i els obrers protagonitzaran l'ancestral Ball de Plaça o Dansa de Ses Morratxes. (Els obrers titulars, però, podran ser substituïts per joves elegits expressament per aquesta comesa.)
- Podran assistir a les assemblees amb veu però sense vot.
- Abans del dia 10 de gener, l'Obreria confirmarà per telèfon o correu electrònic a les candidates, la rebuda de la seva sol·licitud. En cas de no rebre aquesta confirmació i fins al dia 15 de gener, es podran comunicar amb l'Obreria per exposar la sol·licitud.

Relació d'activitats on es requereix la presència de les Obreres de Santa Cristina

- Festa dels Perdons, dia 17 de març de 2019.
- Presència a l'ermita per la Marxa de les Ermites (8.30 a 11 h).
- 23 d'abril, possible parada de llibres per la festa de Sant Jordi.
- 5 de maig, Aplec de la Sardana, obrir i vigilar l'Ermita de Santa Cristina, fins al final de l'aplec.
- Assaigs del Ball de Plaça. Des de l'1 al 23 de juliol, di lluns a divendres, de 22 a 24 h. aproximadament. Compromís d'assistència dels companys balladors.
- Aproximadament segon diumenge de juliol, trobada anyal d'Ex-Obreres.
- Assemblea prèvia a la Festa Major, el diumenge anterior, a migdia.
- 23 de juliol. A la tarda, condicionar la plaça del Pi per a l'estofat. A les 22 h., passada pels carrers de Lloret.
- Dia de Santa Cristina. Processó i Ball de Plaça. Sopar a la plaça del Pi.
- 26 de juliol. Ball de Plaça a l'Hospital (16.30 h) i a la plaça amb la Confraria de Sant Elm.
- Concerts a Santa Cristina. Repartir cartells els dies previs. Tres o quatre divendres d'agost a la nit (a confirmar). S'ha de ser a Santa Cristina una hora abans de l'inici dels concerts, que normalment comencen a les 22.30 h.
- Concert de Nadal a l'ermita, divendres o dissabte nit, una setmana o dues abans de Nadal. Repartiment de cartells.
- Uns dies abans dels Perdons i de Santa Cristina: neteja i condicionament de l'ermita.
- Assemblea anyal de l'Obreria. Un o dos diumenges abans dels Perdons, a les 11 h.
- Concert dels Perdons, a l'església parroquial, el dissabte abans dels Perdons.
- I aquelles activitats que eventualment puguin sortir. ■

Resum d'activitats de l'entitat

De juliol de 2018 a juny de 2019

Juliol

S'Amorra Jove

Com a novetat dins els actes de la Festa Major de Santa Cristina, els clubs de rem de Lloret organitzaren una regata de S'Amorra Amorra per als més joves amb el nom de S'Amorra Jove, acostant així aquesta tradició de la Festa Major a tots els nois i noies nascuts entre el 2001 i el 2005, amb una edat entre 12 i 17 anys.

Festa de Santa Cristina 2018

El dia 23 de juliol a la nit començaren els actes de la Festa Major amb la passada dels obrers amb una nombrosa participació de les tripulacions dels llaguts amb les obreres i la marabadesa acompanyats per l'Orquestra la Bisbal Jove i La Banda de Música del Col·legi Santa Maria de Blanes. Es va fer el sorteig de les posicions de sortida del S'Amorra-Amorra i el Toquen a Córrer popular, com sempre molt concorregut.

El dia 24, ja diada de Santa Cristina, a 2/4 de 8 del matí la passada dels obrers anunciava la sortida de la processó. A l'ajuntament recollírem les autoritats i ens dirigírem a l'església parroquial per començar la processó; acompanyats de nou pel Sr. Bisbe Monsenyor Francesc Pardo i Artigues, la processó va transcórrer amb normalitat i amb la participació de nombroses embarcacions que acompanyaren el seguici, entre elles el Pailebot Santa Eulàlia, convidat a assistir a la processó per part de l'Ajuntament de Lloret, la qual cosa és d'agrair donat que va donar més vistositat a l'acte. Els creuers marítims varen transportar un total de 1.010 persones. L'import recaptat dels tiquets retirats a l'oficina de turisme al preu simbòlic d'1 euro, en total 783 €, van ser entregats a la secció local de Càritas. A l'arribada de la processó a la platja de Santa Cristina, es va fer el tradicional S'Amorra-Amorra, en la categoria masculina, en què es va imposar el Club de Rem Santa Cristina i tot seguit la femenina, en què es va imposar el Club de Rem Pescadors.

Un cop represa la processó, i arribats a l'ermita, es va celebrar l'ofici presidit pel Sr. bisbe i oficiat juntament amb el Sr. rector de Lloret mossèn Martirià Brugada i altres preveres de localitat veïnes, amb l'ermita plena a vessar, com cada any. Ens acompanyaren en aquesta ocasió, convidats per l'Ajuntament l'ex-president de la Generalitat de Catalunya, el Molt Honorable Senyor Artur Mas i Gavarro i la seva esposa, a més de diverses autoritats locals i comarcals encapçalades per l'alcalde de Lloret, Sr. Jaume Dulsat i Rodríguez.

Les obreres van participar en la litúrgia fent les lectures durant la missa i oferint una estola de color vermell per als oficis religiosos a l'ermita.

El Cor Alba de Prima acompanyà amb els seus cants la litúrgia i cantà els goigs mentre es venerava *Sa Relíquia*. Posteriorment es va degustar l'estofat amb l'ambient festiu de sempre. De tornada, com cada any, amb menys participació d'embarcacions que a l'anada, la processó es va tornar a formar pels carrers de la vila fins al temple parroquial finalitzant l'acte amb unes paraules del senyor bisbe i del senyor rector.

A la tarda se celebrà el tradicional Ball de Plaça. Hi assistiren l'alcalde de Lloret, Sr. Jaume Dulsat, el president del parlament de Catalunya el M.H.S. Roger Torrent i Ramio, els regidors i les autoritats locals, juntament amb els obrers de Santa Cristina, el senyor rector i la marabedessa. Vam obsequiar les obreres amb la medalla de l'Obreria i per la seva part l'Ajuntament els va entregar una rèplica de la Dona Marinera. Com en els darrers anys, l'acte va finalitzar amb una sardana iniciada per les quatre parelles a la qual es van anar incorporant els assistents fins a fer una rotllana que omplia tota la plaça. L'Ajuntament va oferir el refrigeri de costum finalitzat el ball.

Ja a la nit celebràvem el sopar de Santa Cristina en el marc incomparable de la plaça del Pi, en una magnífica nit d'estiu es reuniren un total de 161 comensals amb un menú preparat pel restaurant El Trull que va tenir l'amabilitat de convidar, com cada any, les quatre parelles d'obreres i balladors. Acabat el sopar va tenir lloc l'entrega del premi Ses Obreres, en la modalitat de cartell. Es va acabar el sopar amb un animat ball de fi de festa.

Agost

Concerts "Música a Santa Cristina"

Durant el mes d'agost es desenvolupa el cicle de concerts d'estiu "Música a Santa Cristina". El dia 3 amb Manu Guix Quintet, el dia 8 actuaren el grup The Gramophone All Stars Big Band, el dia 17 actuaren el trio Pep Poblet – Nito Figueres – Txel Sust, que ens presentaren el seu treball #enCantats; el cicle de concerts va finalitzar el dia 24 a l'interior de l'ermita amb un concert ofert per Brossa Quartet

Projeccions a la plaça del Pi

El dia 5 d'agost, aprofitant part de la infraestructura dels concerts d'estiu, es van projectar amb un canó de projecció a la plaça del Pi, a les 9 del vespre i amb entrada gratuïta, els documentals "Tot recordant Santa Cristina 1980 – 1999", produït pel Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar i el documental "Vogadors de Mar Obert", amb una bona concurrència de públic.

Octubre

Dinar de col·laboradors

El dia 14 l'Obreria va oferir un dinar de germanor als pescadors i col·laboradors més actius en les tasques de l'entitat. Degut a la previsió de possible mal temps, en lloc de fer-se, com és tradicional, a la Plaça del Pi, es va traslladar al bar-restaurant de la platja.

Desembre

Concert de Nadal

El diumenge 16 de desembre a les 6 de la tarda es va fer el concert de Nadal que tradicionalment organitza l'Obreria amb una nombrosa assistència de públic. El concert va consistir en una gala lírica sota el nom de "Tres Tenors", interpretat pels tenors Antoni Lliteras, Albert Deprius i Josep Fadó, acompanyats al piano per Marta Pujol. El públic assistent va gaudir amb el concert i va recompensar als artistes amb intensos aplaudiments.

Gener

Sardanes a l'alba

El dia 1 de gener, amb bon temps, l'Obreria va organitzar l'acte *Sardanes a l'alba*. Les sardanes van ser interpretades per la Cobla del Col·legi Santa Maria de Blanes. L'Obreria va fer xocolata amb melindros per a tothom.

Març

Festa dels Perdons

El dia 17 de març vam celebrar l'Aplec dels Perdons, el concert de la vigília anà a càrrec del Cor Nit de Juny de Palafrugell.

El dia de la Festa dels Perdons, a les 12 del migdia, es va celebrar l'ofici presidit pel senyor rector en què van prendre possessió del càrrec les noves obreres. La coral Alba de Prima va interpretar la part cantada de la missa. En acabar es va venerar Sa Relíquia cantant els goigs. Tot seguit es va procedir a la inauguració dels nous plafons amb les fotografies de les obreres i els seus balladors, que contemplen un període entre els anys 1895 a 2017. Tot seguit el Club de Rem Santa Cristina va fer el bateig d'un nou llagut, al qual posaren per nom "22 de maig". A la 1 del migdia i a les 4 de la tarda, un any més, la Cobla Principal d'Olot interpretà les sardanes, i, per la seva banda, el Xino-Xano va organitzar una anada a l'Aplec a peu i ens oferí als assistents un magnífic arròs.

Maig

Aplec de la Sardana

El dia 5 de maig es va celebrar al paratge de Santa Cristina, organitzat per l'Ajuntament de Lloret, l'Aplec de la Sardana. Aquest any es va homenatjar el músic i compositor Josep Cassú i Serra, el qual va correspondre oferint una sardana amb el nom de "S'Amorra Amorra", que va ser estrenada en el decurs de l'aplec.

Jornades de Matemàtiques a Santa Cristina del Pla Educatiu d'Entorn

Durant aquest mes de maig més de 370 alumnes de 1r d'ESO de tots els instituts de Lloret de Mar participaren en les jornades de matemàtiques que organitza el Pla educatiu d'Entorn dins el projecte Arrela't de l'Ajuntament de Lloret de Mar al paratge de Santa Cristina. És el 6è any que es duen a terme aquestes jornades que són molt ben valorades tant per la comunitat educativa com pels alumnes. La part de l'activitat que consisteix en una visita guiada va ser feta, un any més, per en Jordi Rocas, que explica els entorns i l'interior de l'ermita de Santa Cristina així com la història del municipi amb relació al paratge natural on es troben. L'objectiu del projecte és apropar l'alumnat a Santa Cristina aprofitant una part del seu currículum de matemàtiques en llengua anglesa i donar a conèixer també una part de la història del seu municipi, i la seva importància com a símbol d'unió i d'identitat.

Juny

Catifes dia de Corpus

El dissabte 22 de juny, l'Obreria de Santa Cristina va participar en els actes de celebració de Corpus elaborant una catifa de flors. Agraïm l'esforç fet als socis i amics que hi van col·laborar.

Comissió d'Obreres

Comissió d'Obreres de Santa Cristina

Cristina Fornaguera, Mireia Fornaguera, Mireia Costa, Alba Blázquez,
Marina Leal, Mar Cassany i Gemma Fàbregas

Benvolgudes obreres, obrers, socis,
lloretenques i lloretencs,

Com ja és tradicional, a poques setmanes de la Festa Major de Santa Cristina, des de la Comissió d'Obreres us presentem el nostre balanç de les activitats dutes a terme durant aquest darrer any.

En primer lloc, volem parlar sobre els Premis Ses Obres, per als quals, a causa de l'èxit en els darrers anys, aquest any mantenim el format. Com s'ha fet els darrers anys, hem promocionat dos concursos: el Concurs de Cartells i el Concurs de Fotografia. El Concurs de Cartells, com l'any passat, ha quedat dividit en dues modalitats: la d'obres a mà i la d'obres en format digital, fet que ens permet premiar més participants en dues categories ben diferenciades que sovint no es poden comparar. El Concurs de Fotografia, com en els darrers anys, ha estat promocionat no només per l'Obreria de Santa Cristina, sinó també per la Federació Catalana de Fotografia, gràcies a la qual estem donant a conèixer no tan sols el concurs, sinó també la Festa Major, en tot l'àmbit nacional. Així doncs, esperem que aquest any l'èxit sigui igual. Animem a tothom a participar-hi!

En segon lloc, voldríem fer esment de la Trobada d'Obreres, que com cada any, considerem que va ser un èxit, ja que vam aconseguir reunir obreres de totes les

generacions vives lloretenques! Obreres, us animem a totes a participar en els actes de la Comissió de la manera que cregueu més oportuna. Qualsevol idea per millorar les nostres activitats i qualsevol ajuda rebuda serà benvinguda!

I finalment, un agraïment als obrers de Santa Cristina, per deixar-nos formar part de l'Obreria i per donar-nos suport en totes les activitats de la Comissió; en especial a l'Ester Mas, ja que gràcies a la seva condició tant d'obra major com d'exobra, és un suport clau que ens ajuda sempre que ho necessitem i no té mai un no per resposta. Moltes gràcies a tots!

Molt bona Festa Major per a tothom!

Salutacions cordials. ■

La temporada 2018

mes a mes

Club de Rem Santa Cristina

Octubre 2017

- Travessia des de la Platja de Santa Cristina de Lloret de Mar a Ciutadella de Menorca.
- Sopar final de temporada. Reconeixements a equips i entrenadors.

Març

- Assemblea de socis, vogadors i vogadores del Club.
- Organització regata de Batel i Llaüt Mediterrani. El dia 25 de març, suspeses pel temporal.

Novembre

- Descans!

Desembre

- Inici de la temporada esportiva 2018.
- 7 de desembre, anem a buscar la nova embarcació Llaüt Mediterrani "22 de maig".

Gener 2018

- Participació Regata Descens a Amposta – Festa del Rem. Comença la Lliga de llaüt mediterrani amb la convocatòria de 6 regates entre descensos i regates fins al mes de maig.
- Estada cap de setmana a Flix. Descens.
- Festa de l'esport a Lloret de Mar: reconeixement a l'equip Sènior Femení pels bons resultats del 2017 i al Sènior Masculí per la Travessia a Menorca.

Febrer

- Inici Lliga de Batel – Badalona, Palamós, Badalona. Equips Infantil, Cadet, Juvenil Femení, Sènior Masculí.
- Assemblea Clubs catalans.
- Participació a l'Aplec dels Perdons el 25 de febrer.

- Participació Descens Canals Empuriabrava – VM, VF i SF mixt.

Abril

- Organització Regata Llaüt Mediterrani. 8 d'abril. Suspensa pel temporal
- Participació a la Festa de Reconeixement de Joves Promeses de l'Esport Gironí: Joana Berruezo.
- Regata Llaüt Mediterrani a Badalona

Maig

- Organització del 13è Campionat d'Ergòmetre Escolar (preparació a les escoles del febrer a maig). Rècord de participants: 632 nois i noies de les escoles i instituts de Lloret de Mar.
- Jornades de portes obertes per a nois i noies.
- Rebuda dels participants a la World Rowing Tour Costa Brava. Matí d'intercanvi amb remers de rem a mar.

Juny

- Inici Lliga Catalana de Llagut: VM, VF, Cmixt, anem a Palamós i a Flix.
- Participació a les reunions de coordinació amb els clubs i entitats de Lloret per parlar de la recuperació del rem

a Lloret de Mar. D'aquí neix la proposta d'organitzar el S'amorra jove per apropar el rem als joves lloretencs.

Juliol

- Lliga Catalana de Llagut: VM, VF, C mixt anem a Sant Jaume d'Enveja i a Badalona.
- Estrena del documental: *Vogadors de mar obert* d'Albert Palaus. Documental que recull la Travessia a Menorca (octubre de 2017): omplim el Teatre de Lloret.
- Primera edició de la Regata S'amorra jove organitzada entre tots els clubs i entitats de rem de Lloret de Mar.
- Col·laboració amb l'organització de les regates del S'Amorra Amorra i actes de la festivitat de Santa Cristina. Participació amb l'equip masculí i femení.

Agost

- Lliga Catalana de Llagut: VM, VF, C mixt. Anem a Deltebre i Sa Caleta Lloret de Mar.
- Projectió del documental: *Vogadors de mar obert* d'Albert Palaus a la plaça del Pi junt amb el documental *Tot recordant Santa Cristina*.
- Visita i taller de castells al local dels Castellers de Vilafranca.

Setembre

- Lliga Catalana de Llagut: VM, VF, C mixt. Final de Lliga a Cambrils.

- 15 i 16 de setembre: organització del Campionat de Catalunya a la platja de Santa Cristina, amb la participació de més de 500 vogadors i vogadores catalans. Participem amb VM, VF, C mixt i JF.

A finals de setembre engegarem un nou projecte adreçat a nois i noies de 12 a 16 anys: l'Escola de Rem. Ens plantegem dos objectius, convertir el rem en una activitat esportiva de tot l'any i formar futurs vogadors per al relleu generacional dels equips del Club.

Per dur a terme tot el que hem explicat, comptem amb el suport de moltes persones i des d'aquí els ho volem agrair una vegada més:

Moltes gràcies a l'Obreria per la confiança i per deixar-nos gaudir d'unes instal·lacions úniques, que intentem cuidar tan bé com sabem.

Moltes gràcies als entrenadors, timoners i a tots els vogadors i vogadores del Club per la seva implicació en els entrenaments i en tota la logística que suposa tirar endavant tots els desplaçaments, l'organització de regates i d'activitats.

Moltes gràcies a tots els pares i mares per la vostra implicació i suport.

I moltes gràcies a tots els col·laboradors que sempre que us ho demanem esteu a punt per donar-nos un cop de mà.

Us desitgem que passeu un bona Festa Major.

Visca Santa Cristina, Amunt els remes! ■

Resum de la temporada 2018 amb imatges

El Llaüt Mediterrani "22 de maig"

Descens a Flix, gener de 2018

Banyoles

El gimnàs del club

Regates Batel

Batels. Festa del Rem

Veterà Femení

Veterà Femení, a Empuriabrava

Treball amb les escoles

Campionat d'Ergòmetre

Festa de l'Esport

Cadets

Aplec dels Perdots

S'Amorra Amorra

S'Amorra Jove

S'Amorra Jove

Cadet Masculí al juliol, a Sant Jaume d'Enveja

Taller de castells amb els Castellers de Vilafranca

Cadet mixt

Veterà Masculí

Confraria de Sant Elm de Lloret de Mar

Ignasi Riera i Garriga
Obrer Major - President

Abans de tot voldria fer un agraïment ben sincer per les felicitacions, mostres de suport, explicacions, i, sobretot, per la confiança dipositada en mi per guiar la Confraria de Sant Elm a partir d'ara. Només desitjo estar a l'altura dels lloretencs, dels socis, de la història de la Confraria i de la meua família, que ha format part de l'associació des de la seva fundació.

Tal com manen els estatuts, prendrem possessió dels càrrecs, d'una manera pública, davant dels lloretencs en els actes de Festa Major del dia de Sant Elm, 26 de juliol: amb la passada dels obrers, la processó i el Ball de Plaça.

La Confraria vol treballar per aconseguir les finalitats que té l'entitat en:

- El manteniment de la tradició marinera, així com també totes aquelles que configuren el fet històric i cultural de Lloret de Mar, mitjançant l'organització d'activitats culturals i la celebració dels actes i solemnitats religioses i populars que des del temps de la seva fundació es duen a terme, així com també de tots els que s'acordin en l'esdevenidor.
- I la promoció i organització d'activitats relacionades principalment amb les persones i amb les coses de la mar, dintre dels àmbits cultural, religiós, esportiu, social i mediambiental.

És per això que primerament volem parlar amb totes aquelles entitats, associacions, empreses o persones que tinguin relació amb el mar per tal de recollir la màxima informació i idees innovadores per continuar sent referents en l'ajuda a la gent de mar i a Lloret.

Som aquí per escoltar i treballar per Lloret i la seva gent, lloretenques i lloretencs, de naixement, de residència, o per vinculació amb la nostra vila, per obtenir els fins comuns que tenim.

Ja des d'ara ens posem a la vostra disposició per escoltar-vos i el dia 26 de juliol, data en què té lloc la celebració tradicional de la festivitat de Sant Elm, l'Obreria i els obrers segellarem aquest compromís per als propers

anys. Sobretot pel sentiment que m'heu mostrat tots els que estimeu Lloret i Sant Elm: la voluntat de voler mantenir viva una entitat amb gairebé 500 anys d'història, que ha sabut adaptar-se als temps que ha viscut en cada moment.

Aquesta és la clau del futur: la capacitat d'adaptació a cada un dels moments que hem viscut i vivim. Des de la seva fundació ha sigut així. Per això hem arribat fins aquí i continuem escrivint la història de Sant Elm lligada a la nostra vila marinera, Lloret de Mar.

Poso a la vostra disposició la responsabilitat, la il·lusió i la càrrega emocional dels novinguts per continuar donant molta i llarga vida a la Confraria.

Amb el desig que els vents ens siguin propicis i que sapiguem llegir-los per aprofitar la seva força i per gaudir d'una travessia ben llarga i profitosa, desitgem molt bona Festa Major a tothom! ■

Actes de la Festa Major d'estiu amb la participació de la Confraria de Sant Elm

22/07	19.30 h	Assaig del Ball de Plaça al pati de l'Erol, a l'església parroquial
25/07	22.00 h	Passada dels obrers de Sant Elm
26/07	12.00 h	Ofici en honor de Sant Elm i processó marítima
	16.30 h	Assistència al Ball de Plaça a l'Hospital Sociosanitari
	19.00 h	Ball de Plaça de concurrència popular

El nom Cristina en el Lloret dels segles XVII-XVIII

Joan Domènech Moner

Ordenant l'arxiu del qui fou notable escriptor lloretenc Esteve Fàbregas i Barri (1910-1999) perquè la família pogués fer-ne la cessió a l'Arxiu Municipal, vaig trobar un document especial que em va cridar l'atenció. Es tractava d'un llibret, format per un quadernet de paper de barba relligat i protegit, a tall de coberta, per un pergamí reaprofitat. També hi havien alguns fulls solts. El pergamí, incomplet, d'una superfície d'uns 1.294 centímetres quadrats (de 34,5 d'ample per 37'5 d'alt) estava plegat tot al voltant, per reforçar la coberta. El seu contingut no tenia res a veure amb el llibret i comprenia la venda d'un censal mort de valor 12 lliures i 12 sous. Era una còpia feta a Blanes pel notari Rafael Roig el dia 22 d'agost de 1604. El venedor era el mestre d'obres blanenc Pere Castanyer i els compradors eren el mercader Antoni Mollet, i el seu fill, del mateix nom. Actuaven com a testimonis el mercader Esteve Alemany Florit, de Blanes, i el pagès Montserrat Ferrer –Montserrat, llavors, era també nom d'home–, de Tordera.

En el verso del pergamí (d'allà on habitualment s'escriu, la part més blanca, se'n diu el recto i de la part més basta –que seria l'exterior de la pell–, se'n diu el verso) hi deia: “Llibre de la Tercera Regla de Sant Francesch fundada en la Iglesia de Lloret”. En obrir el llibre, a la primera pàgina, es repetia més àmpliament el contingut i s'adornava la portada amb algun dibuix, com es veu a la reproducció. Al revers de la primera pàgina hi havia una creu dibuixada i algunes frases emmarcades i en llatí tretes de l'evangelí i d'altres escrits importants (per exemple, de l'epístola de Sant Pau als gàlates). Tot seguit, començava el que era, realment, el contingut del llibret, és a dir,

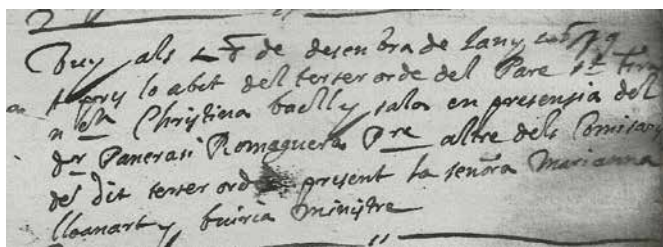
Portada del llibre

la inscripció dels qui ingressaven a la congregació seclar de Sant Francesc. Inicialment, el lligall estava dividit en dues parts, una per als congregants masculins i una per a les congregants femenines. També, en algun moment, se subdividia l'espai i primer s'apuntaven els ingressos –que consistien en la presa de l'hàbit de Sant Francesc– i, més endavant, les professions, que era com la revalidació solenne de la voluntat de ser membre de la Tercera Regla i es portava a terme, normalment, al cap d'un any. Els congregants eren considerats Terciaris o de la Tercera Regla perquè formaven part del tercer bloc de persones atretes per la doctrina del sant d'Assís. És a dir, Sant Francesc havia fundat una primera regla destinada als homes que, com ell, volien viure la religió plenament amb els vots corresponents (fra menors). Havia fundat, també, junt amb Santa Clara, una segona regla, amb la mateixa finalitat, però destinada a les dones. I, finalment, havia fundat una Tercera Regla destinada a facilitar a la gent normal, que no volia viure en convents, la pràctica de la seva espiritualitat sense deixar de fer la seva vida familiar i laboral. Aquesta variant és la que s'estableix a Lloret l'any 1668 i, mercès a l'esmentat llibret, en tenim notícies fins a 1735. D'aquest col·lectiu en formaven part fins i tot els clergues i, en el cas de Lloret, sospitem que devia mostrar el seu entusiasme per iniciar la congregació el rector d'aquell moment, el Dr. Pancraci Romaguera. Ell prengué l'hàbit el 14 d'abril de 1667 i, tot seguit, provocà un moviment a favor de la Tercera Regla que es traduí en l'ingrés de 60 persones en un sol any (1668), entre homes (19) i dones (41). Després l'empenta inicial afluíxà molt i van seguir havent-hi ingressos i, òbviament, professions solennes –al cap de l'any– de tant en tant, però amb clara disminució constant, amb una lleugera revifalla entre 1688 i 1697 i

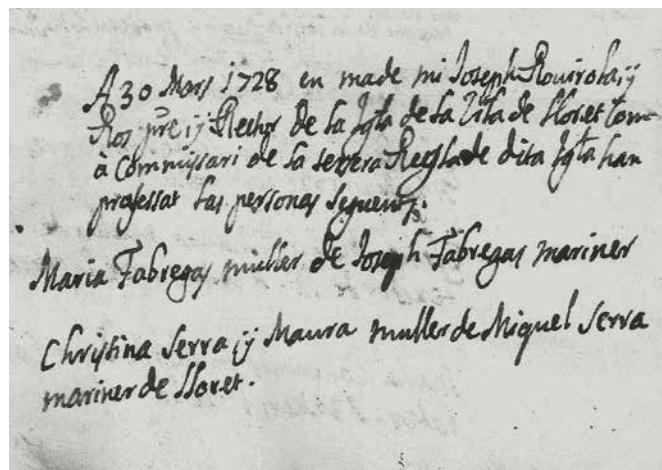

Llibre de la Tercera Regla de Lloret

possiblement, està inscrita, com en altres casos, amb el nom del marit- que només sabem que va professar el 15 d'abril de 1727. Cristina Durall, pren l'hàbit essent donzella, el 2 d'abril de 1690. Cristina Garriga, vídua, ingressa el 29 de març de 1693 i professa el 18 d'abril de l'any següent. La donzella Cristina Gros entra a la congregació el 3 d'abril de 1718 i no en sabem res més. La vídua Cristina Guinart ingressa el 10 d'abril de 1732 i professa el 16 de maig de 1734. El seu home, Bartomeu Guinart, també havia estat terciari. La donzella Cristina Jubert pren l'hàbit el 2 d'abril de 1690 (i no sabem res més). De Cristina Maura i Morat només consta que pren l'hàbit el 15 d'abril de 1727. Estava casada amb el mestre d'aixa Antoni Maura i Morat. Existeix una Cristina Niella, el veritable cognom de la qual -d'ella o de l'home- possiblement sigui el de Niell, al que s'ha aplicat el femení. Ingressa el 29 de març de 1693 i professa el 18 d'abril de 1894. La vídua Cristina Oliver pren l'hàbit el 15 de març de 1668 i professa el 26 de març de 1669. La vídua Cristina Pla ho fa, respectivament, el 30 de març de 1728 i el 24 d'abril de 1729. Una altra vídua, la Cristina Puigvert, ingressa el 8 de març de 1668 i professa el 20 de març de 1669. Hi ha constància que va morir tres anys després, el 23 de juny de 1672. En data 13 de novembre de 1668 consta que en una de les reunions de la congregació, Cristina Puigvert, que abans havia estat elegida sagristana i andadora -recaptadora i portadora d'avisos- manifestà que no podia complir amb les seves obligacions i va "suplicar a la Congregació li fessin caritat de llevarli tanta carrega y que en son lloch dita congregació se servís posarni altre". I així ho varen fer. Trobem dues dones que es diuen Cristina Sala, una és vídua i entra el 20 de març de 1668 i professa el 26 de març de 1669. De l'altra només sabem que pren l'hàbit el 26 de març de 1669. Pot ser que siguin mare i filla i que quan professa la gran l'altra ingressa. (No consta quan professa la jove). Cristina Serra Maura, muller del mariner Miquel Serra, in-

Presa d'hàbit de Cristina Baell

Professió de Cristina Maura,
per núpcies Serra (30 de març de 1728)

gressa el 30 de novembre de 1721 i professa el 30 de març de 1728. I la vídua Cristina Surís, muller que fou de Joan Surís, pren l'hàbit el 9 d'octubre de 1672 i professa el 28 de desembre de 1673.

Aquestes son les Cristines que hem pogut destriar del text que hem trobat que va del segle XVII al XVIII. Observem que porten uns cognoms encara ara ben conservats: Aldrich, Baell -que ha donat nom a un barri i tot-, Burgada, Companyó, Conill, Durall, Garriga, Gros, Guinart, Maura, Pla, Puigvert, Sala, Serra i Surís. Potser només trobem perduts en el temps o poc vigents actualment Bernich, Burguet, Morat, Niell i Oliver.

Ara que a tots nivells es reivindica el paper de la dona, aprofitem per homenatjar, ni que sigui discretament, aquelles femines que van formar part del teixit social dels nostres avantpassats creients, en una època tan reculada.

No cal dir que aquell esclat de Cristines d'èpoques passades -que arribaria, amb alts i baixos, fins fa quatre o cinc dècades- amb els temps moderns ha anat desapareixent i avui, quan mirem la llista dels qui han estat batejats, observem tota mena de noms, menys els que a casa nostra haurien de tenir més predicament o tradició. Són les modes, el resultat de la globalització i el desig de l'esnobisme que algunes famílies primen per damunt de tot. Esperem que en algun moment es giri la truita i la gent torni a adreçar la mirada vers aquest indret tan estimat de Santa Cristina i a perpetuar-ne el nom d'una manera o altra. ■

Santa Cristina en l'obra poètica dels germans Josep M. i Lluís Coll i Rodés

Jordi Soliguer i Mas

Amb motiu de l'edició de l'obra poètica dels germans Josep M. i Lluís Coll i Rodés per part del Club Marina Casinet, que ha recuperat la seva extensa producció literària, trobo que és oportú tornar a rellegir aquells versos tan nostrats, alguns dels quals ben coneguts. Em sembla, però, que val la pena, tant pel seu valor poètic com sentimental, apropar-nos-hi des de la calma i assaborir els bells passatges que s'hi descriuen, l'expressió d'uns sentiments ben nobles, la devoció vers la nostra patrona, l'admiració per l'ermita i el paisatge suggeridor que l'envolta i, també, la pregària sincera i esperançadora.

Els tres poemes que es transcriuen fan referència a l'ànima lloretenca en el seus punts més emblemàtics: l'ermita de Santa Cristina i la festa major. Els dos primers van ser escrits per en Josep Maria, el germà gran, i, per tant, són els més antics.

El primer és un cant reverencial a l'ermita de Santa Cristina i als seus contorns, amb tot el desvetllament de sensacions i emocions que produeix a qui se sent colpit per la fe, la tradició, la natura, les belles vistes o pel fulgor immaculat de la blancor del santuari enmig de la verdor arbòria.

El segon poema és una pregària del poeta com a devot de la Santa, escrit en moments d'angoixa i de patiment,

quan la salut ja li mancava. Des de la cambra closa evoca estones viscudes, imatges festives que resten en la memòria més amable, i eleva un res revestit d'esperança i sustentat en la seva immensa fe.

La tercera poesia és obra d'en Lluís, el germà petit que va seguir el passos, en la vessant humanística, d'en Josep Maria. En ella ens descriu una mirada joiosa de la festa major, quan al matí la gent va a contemplar la processó marítima. Expressa amb breus paraules l'ambient festiu de la "densa gentada de ses vores" i es concentra en el gest per transmetre els sentiments més íntims: "i floreix el somris en cada boca, a dintre cada cor, riu l'alegria".

Dos poetes, dues veus sensibles, que van exaltar, d'alguna o altra manera, Santa Cristina i que avui podem rellegir amb complaença i amb gratitud per les belles paraules que s'han fet imperibles. ■

La ermita de Santa Cristina

Records de Lloret de Mar

*Vora la platja on en calma
sempre la mar va a morir-hi,
perfumada pel blanc lliri
que floreix entre el sorral,
hi ha una ermita tota blanca,
entre el bosc mig amagada,
per la fe d'un poble alçada
com guarda de son casal.*

*Des del turó a on s'aixeca
s'estén la vista extasiada
per la planúria argentada
d'aquell mar més que tots bell,
que besa les cases blanques
dels pobles de la marina
i alguna negrenca ruïna
de ja enderrocat castell.*

*Té l'ermita al son darrere
mirant al mar, ampla plaça.
Al seu mig hi ha un pi que passa
els altres d'alt i gruixut,
i qual tronc, després que invoca
a la Màrtir de Toscana,
volta, tot fent la sardana,
nostra alegre joventut.*

*Baix del turó, prop la platja,
fresca font s'aigua regala;
sa flaira un llorer hi exhala
estenent-hi ombra de pau.
Damunt platja, bosc i ermita
s'estén, com doser bellíssim,
el mantell immens, puríssim,
de nostre cel sempre blau.*

*Amb son altar tot de marbre,
neta, blanca i espaiosa,
com ell riallera i hermosa,
nostre poble la va alçar;
i com poble que sa vida
passava lluitant amb l'ona,
l'ermita de sa Patrona
va voler-la a prop del mar.*

*I allà tot fill d'eixes platges,
quan en greu perill es troba
o la pena el posa a prova
omplint son cor de condol,
va a buscar amb fe sencera
davant de la santa imatge
per tots els perills, coratge,
per tota pena, consol.*

*Per això quan, al trencar l'alba,
deixant la platja endarrere,
dins sa barqueta lleugera
voga alegre el pescador;
quan veu l'ermita entre els arbres
com blanc colom que al bosc nia,
tendre saludo li envia
sortit de dintre del cor.*

*Per això, quan lluny de ses platges
el mariner de la costa
del temporal que s'acosta
sent tronar la forta veu,
murmurant dolça pregària,
promet fer una visita
a la santa que sa ermita
alça a prop del poble seu.*

*I el fill que en llunyanes terres
sa pàtria estimada enyora
treballant amb fe a tota hora
per poder-hi un jorn tornar;
quan recorda com un somni
de sa platja el blanc santuari,
on tantes voltes va anar-hi,
nin, amb sa mare a resar;*

*¡Oh, Déu meu! quantes vegades,
per més que son cap blanquegi,
per més que el seu cor es vegi
ja glaçat dels anys pel fred,
al recordar aquelles hores,
les hores de sa infantesa,
s'obren sos llavis i resa
a la Verge de Lloret....*

*Verge i màrtir que en mes platges
aixeques ta blanca ermita;
la que el mariner visita
quan feliç arriba a port
la que invoca en ses angúnies
el fill que en terra llunyana
de la costa catalana
guarda sempre el dolç record;
sias sempre, dolça Verge,
la guarda del nostre poble;
fes que mai renegui, innoble,
de ses velles tradicions;
fes que nostres fills t'invocuin
com ho feren nostres avis;
fes que s'obrin els seus llavis
per entonar tes cançons.*

*Quan, al tard, des de l'ermita,
deixant vagar mes mirades,
veig les muntanyes banyades
per la llum del sol que es pon,
i a mos peus la mar en calma
contemplo immensa i hermosa,
que al lluny s'extensió blavosa
amb la del cel mig confon,
al mirar tanta grandesa
la meua ànima admirada
a en el Déu que l'ha creada
de genolls vol adorar;
i em sembla que ma pregària
més dreta puja a l'Empiri
entre el dolç perfum del lliri
i el suau murmuri del mar.*

A l'ermita de Santa Cristina de Lloret de Mar

Pregària

*Salut ermita blanca
orgull de nostra vila,
joiell que un tresor serves
que ens ha llegat la fe;
recés on a tot hora
perfums la flor destil·la
on sempre el mar té càntics
i el cel sempre és serè.*

*Del trist fons d'una cambra
en altres jorns alegre,
on ara el mal em xucla
ma veu avui et ve.
Quan diferents hores
aquestes d'ala negra,
d'aquelles d'or vestides
que exalten mon deler.*

*D'aquelles on hi esmento
ta nau emblanquinada
ta enjoiellada Santa,
ton reposat alè
i a fora una veu sempre
que riu o bé que canta,
perfums de flors que es baden
i flaires de llorer.*

*Més si en va el cos fretura
l'eterna primavera,
el cor bé pot volar-hi
que el cor sempre ales té
i allà als peus de ta Santa
la Santa forastera,
que a l'ombra d'aquells boscos
son niu penjar volgué,*

*allà dins ta nau blanca
oh ermita riallera,
la de la mar tot càntics
i el cel tot temps seré,
a n'eixa Santa nostra
tan nostra i forastera,
clamar-li si amb veu trista
amb cor reblert de fe:
Recorda't verge Màrtir
que fill sóc d'eixa vila,
d'eix munt de cases blanques
que per patrona et té,
on dormen mos bells somnis
de fer vida tranquil·la
i on per ma estrella trista
jo hi sóc mig foraster.*

Festa major

Alegria

*Alenades d'estiu omplen l'aire
i volen les barquetes lliscadores,
escampa el mar de sos tresors la flaire
a la densa gentada de ses vores,
i floreix el somris en cada boca,
a dintre cada cor, riu l'alegria,
el sol, cansat de llum, encès s'ajoca,
desfent-se com brillanta pedreria.
Ja la nit ha arribat i fantasioses
dances acompassades les parelles
tot dient-se paraules amoroses,
enllaçades les mans, alta la testa...
En tant a fora, llueixen les estrelles
com delint-se de lluny per anar a la festa.*

Una història gràfica del Ball de Plaça

Salvador Palauelmàs

Dins dels actes de la darrera diada dels Perdons 2019, es va inaugurar, a la sala de reunions de l'Obreria, la col·lecció de dotze plafons amb imatges del Ball de Plaça que van des de 1895 fins a 2017. Aquest era un projecte iniciat ja fa uns quants anys, quan un dels primers equips d'ex-obreres van exposar unes quantes imatges antigues del ball, a les que es va anar afegint la fotografia que, cada any, han anat regalant a l'Obreria les obreres de l'any.

Es tractava d'aconseguir una presentació acurada d'aquest material, i completar-lo en tot el que fos possible, intentant reproduir una imatge de cada any. Durant un temps, la comissió d'ex-obreres va anar reunint un banc d'imatges, dins del que hi havia totes les que havia escanejat al seu dia en Lluís Riera Garriga, i les que es van publicar al llibre d'en Joan Domènech i Mª Antònia Juan sobre el Ball de Plaça. Amb aquestes i la col·lecció d'imatges antigues que jo mateix he anat fent amb el temps, es va comprovar que faltaven imatges de molts anys.

S'ha fet una tasca de recerca cap a les persones i famílies de les obreres i balladors dels que coneixem els noms, fruit de la que s'han aconseguit moltes col·laboracions, que han permès reunir nou material que ha cobert uns quants dels anys dels que no teníem imatges. Hem comptat també amb la valuosa col·laboració del Servei d'Arxiu Municipal, que ens ha facilitat totes les imatges que hem sol·licitat.

Feta la selecció de la fotografia que representa cada any, calia comprovar que els noms que consten als arxius de l'Obreria, es corresponien amb els de les imatges (en força casos no és així), així com calia preparar els peus de foto explicant el nom de cada persona, sovint en un ordre diferent al del càrrec. El fet que, fa uns anys, les obreres i els balladors del dia de St. Elm no eren sempre els mateixos del dia de Santa Cristina, ho complicava (així com també, que s'havia ballat el dia de Sant Jaume). Aquí hem comptat també amb el gran ajut dels Amics de l'Arxiu, que han dedicat varies de les seves sessions a identificar noms que ens eren desconeguts. Cal dir, malgrat tot, que s'han corregit molts errors però no es pot descartar que en quedi algun. També sobre la exactitud dels anys,

principalment els més antics, no es pot garantir més que la seva aproximació.

En les imatges s'ha prioritzat a les persones, per sobre dels fons o paisatges, de manera que s'han re enquadrat augmentant la mida dels protagonistes, i unificant totes les fotografies a la mida 30x19 cm. Això ha suposat sovint un augment de mides (sobretot de les imatges antigues, que són més petites), intentant mantenir sempre una qualitat suficient en la reproducció impresa. Aquestes imatges han estat restaurades per en Jordi Triadó, en un treball molt laboriós principalment en les fotos anteriors als anys 50, però que ha suposat una important millora en la seva qualitat final. Fet això, s'han passat a l'August Mas perquè procedís a igualar els colors de les nou imatges que componen cada plafó. Amb el disseny realitzat, he acabat cada plafó amb les nou imatges, el rètol del seu any, i els noms dels protagonistes. S'han passat els fitxers per imprimir al fotògraf Carles Costa, que ha fet un últim repàs.

En onze plafons de nou imatges a cada un, hi ha les fotografies de gairebé tots els anys, de 1895 a 2017. En un últim plafó, s'ha fet una breu descripció de la dansa, dirigida a visitants que desconeguin el Ball de Plaça.

Agraïm la col·laboració a totes les persones que, d'alguna manera, han fet possible el resultat final. Especialment al Servei de l'Arxiu Municipal i Amics de l'Arxiu, a en Jordi Triadó i l'August Mas, i a totes les persones i famílies que han cedit imatges: Xavier Albet Costa, Montserrat Austrich Comas, Família Bernat Carreras, Carme Bertran Gelabert, Anna M. Blasco Mateu, Maria Assumpció Comas Moré, Cristina Cusell i Marina Bancells, Madrona Fàbregas Fradera, Elena Guardiola Axapríne-Durall, Carme Rodés Rosés, Família Rosa Lluís Cabruja, Famílies Planet Carnicer i Planet Codina, Maria Eulàlia Pou Marlés, Cristina Puigvert Sala, Marc Roca-Cusachs i Coll, Cristina Sala Pagés, Dolors Serra Boadas, Ramon Tallada Castellà, Fons Àngel Martínez i Fons Josep Valls Roca. ■

S'Amorra Amorra, sardana de Josep Cassú

Jordi Rocas

En el darrer Aplec de la Sardana, celebrat a la finca de Santa Cristina el 5 de maig d'enguany, va estrenar-se una sardana dedicada a un dels elements clàssics de la nostra Festa Major: l'arribada de la processó a la platja al matí amb la regata S'Amorra Amorra de llaguts. En aquest aplec s'homenatjava el músic i compositor Josep Cassú i Serra, i ell va agrair-ho amb aquesta sardana, que ha passat a augmentar el bagatge musical dedicat a Santa Cristina i el seu indret, que pel que fa a sardanes és prou important.

La principal obra musical que hi ha dedicada a l'entitat és *La festa de Santa Cristina*, suite per a banda del compositor Joan Baptista Lambert, l'estructura simfònica de la qual acaba amb un temps de sardana.

Amb aquesta excepció, trobem un catàleg de deu sardanes dedicades a l'indret i als actes que s'hi celebren.

Una d'elles, del mestre Vicenç Bou, està dedicada a la lloretenca Cristina Marlés. N'hi ha una altra d'anomenada *Cristina*, del compositor Artur Rimbau, que podem intuir que té inspiració lloretenca ja que l'autor va passar moltes temporades a Lloret, encara que no n'hem trobat informació.

En trobem dues de dedicades al *Pi de Santa Cristina*, amb aquest mateix títol, dels compositors Tomàs Gil i Membrado i Guillem Pahílez, *Sandere*. Aquest darrer la va dedicar explícitament a l'Obreria.

Una altra del compositor Tomàs Gil i Membrado, *Un dia a Santa Cristina*, ja que era assidu a l'aplec lloretenc, primer com a músic i després com a sardanista de base; per tant, molt bon coneixedor de l'indret.

Santa Cristina de Lloret, del mestre Ricard Bover, va sorgir del concurs musical Sardanes a Lloret.

De Lloret a Santa Cristina, del músic amerenc Pere Fontàs, que era un bon coneixedor de Lloret per les seves vingudes amb la cobla orquestra Selvatana i pel fet de festejar amb la seva futura esposa, Paquita, que treballava a Foto Trull.

Una altra sardana és *La processó de Santa Cristina*, del poc conegut músic Joan Pallarès, de l'Hospitalet de Llobregat, mort afusellat el 1936.

I per descomptat, la més emblemàtica, *La festa de Santa Cristina*, del mestre lloretenc Melcior Montero, sardana que conté tot un compendi musical del matí de la nostra Festa Major.

Les dues sardanes dedicades al nostre indret aquests darrers anys són *Un paradís sobre el Mar*, del compositor barceloní Xavier Forcada, un títol ben suggeridor de l'impacte que va rebre el compositor pel nostre indret, i la *S'Amorra Amorra*, que aquest 2019 ens ha dedicat el mestre Josep Cassú.

Aquesta sardana, que com hem dit va sorgir com a agraïment pel fet d'haver estat homenatjat, va ser estrenada per la Principal de la Bisbal al concert de la vigília de l'aplec al Teatre, dirigida per ell mateix. Va ser reestrenada la tarda del diumenge de l'Aplec, a càrrec de totes les cobles de conjunt.

Un cop la va tenir enllestida, va arribar l'hora de buscar-li un títol, cosa que en les sardanes del mestre Cassú recau en la seva esposa, la poetessa Carme Jordi, que va reunir informació de l'indret, ja que la volia dedicar a l'Obreria. De la informació rebuda, en sorgí aquest títol, *S'Amorra Amorra*, dedicat a l'arribada de la processó del 24 de juliol a la platja de Santa Cristina. El dia de l'aplec ho va poder viure de primera mà i en directe als paratges i a l'ermita mateix, on va veure tots els elements que prenen part a la processó i el Ball de Plaça, i va poder contemplar l'ermita amb tranquil·litat.

Josep Cassú va poder aprofundir la seva coneixença lloretenca. Ja era bon coneixedor de Lloret i la seva Festa Major perquè, al capdavant de La Principal de la Bisbal, havia vingut el darrer dia de la festa al ball de plaça i al ja tradicional concert a sa Caleta. De fet, ell mateix va inaugurar aquest concert dirigint la cobla bisbalenca, el primer any de ser-ne director. Amb la formació també havia vingut algunes vegades a l'Aplec i a la Festa Major d'hivern de Sant Romà. Per tant, amb aquesta visita a Santa Cristina, ja coneix una bona part de la vessant festiva lloretenca.

No teníem cap sardana seva, i ha estat un goig que hagi volgut dedicar aquesta obra a uns elements moltes vegades desconeguts per la gent que assisteix a l'aplec:

la processó i els llaguts i la seva regata, protagonitzada sobretot per jovent, cosa que els Cassú també varen apreciar doblement.

Aquesta sardana, doncs, ha passat a augmentar el bagatge musical dedicat a Santa Cristina i la podrem escoltar de nou el dia de la Festa Major, després del Ball de Plaça, en les sardanes que La Bisbal Jove interpretarà en acabar el ball.

D'aquestes ratlles estant, volem agrair al mestre Josep Cassú aquesta inspirada postal musical dedicada al nostre emblemàtic indret i a la seva Festa Major. ■

DOFI JET
BOATS

Ferran Agulló a Santa Cristina

A la memòria d'en Miquel Juanola, sempre amatent

Sebastià Rusalleda i Gallart

Si Ferran Agulló, advocat, poeta i periodista, nascut a Girona l'any 1863, ha passat a la història és perquè va ser qui va batejar la costa gironina amb el nom de Costa Brava.

Si bé és cert que Blanes, Sant Feliu de Guíxols i Llafranc es disputen l'honor de ser el lloc on es trobava la pila baptismal, ningú posa en dubte que el primer que va escriure costa brava, referit a la costa gironina, va ser en Ferran Agulló, el 12 de setembre de 1908, al diari *La Veu de Catalunya*, a la secció "Al dia", que signava Agulló amb el pseudònim de Pol.

Al seu article, Agulló compartia amb Lluís Duran i Ventosa la preocupació pel fet que els barcelonins no mostra-

ven cap interès pel mar: "El pervindre de Calatunya és el mar, sa més ampla frontera; portell immens de totes les civilitzacions. La pobresa del mercat d'Espanya, per una banda, la riquesa i la fortalesa de França, per l'altra, són fites infranquejables a son progrés. Per sort tenim el mar..."

Agulló, que estiujava a Blanes, va ser precursor del turisme a aquella costa desconeguda perquè el tren hi havia passat de llarg i les seves comunicacions eren molt difícils: "Per ara i tant, s'han de facilitar les excursions per terra. Un tramvia elèctric que de l'estació de Blanes vagi al poble, a Lloret i a Tossa, és el primer que es necessita. En aquest tros de costa, ja hi és tot i en aquest tros de costa hi ha Santa Cristina, l'encant de la Selva".

"Però cal, a més fer estimar el mar. L'ànima catalana, nequitosada i adelerada té set de grandesa i d'amor a totes les coses. Per què no instituir la Festa del Mar, com la de la Poesia, la de la Música, o la de la Sardana?"

"Jo hi pensava aquests dies recorrent aquests paratges de sublim bellesa, maridatge de la terra i el mar; de la terra esquerpa amb roquissars fantàstics i de la mar blava i verda de les cales obagues, entre fonolls florits i atzavars com immenses flors verdes i assutzenes d'or i neu i murtres blanques com d'escumes preses... aquestes costes hermoses on jeuen dolçament Blanes, Lloret, Tossa, i aquest recer de pau i poesia, sense parió en el món, que se'n diu Santa Cristina".

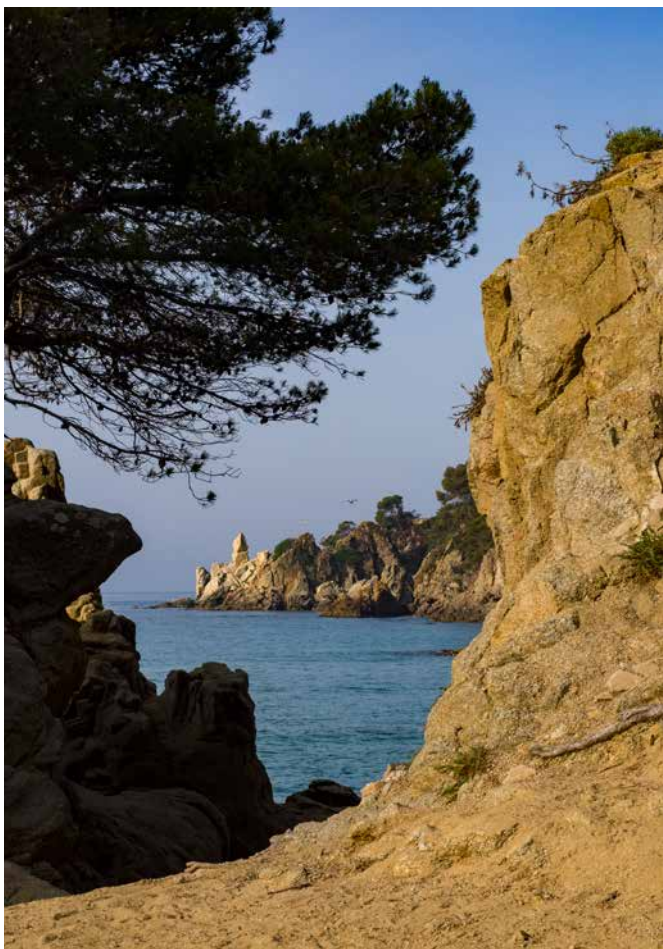
"Cada any en un lloc diferent de la costa catalana... I me premia la visió de la primera festa. On, sinó ací, en aquesta cala admirable de Santa Cristina que té faldades de assutzenes i fistons de pinedes i anfiteatres de muntanyes i roques de tots colors i totes formes i un mirador sobre el mar com cap d'igual se'n coneix?"

“Haurà de ser el dia de Santa Cristina; ja d'antic s'hi fa una processó des de Lloret per Mar, en barques pintades, amb proes que volen recordar les dels vaixells fenicis. És un espectacle corprenedor la processó per mar i l'espectacle de la platja plena de llaguts, gussis i balandres”.

“Arribada la processó a terra, les barques ben guarnides i pintades, penons i banderes voleiant al vent i cantat l'ofici, el club de nadadors i el Nautic i el Real de Barcelona farien regates per la badia; la mainada s'enfilaria balancejant por les cucanyes i després, a dalt a l'era, dominant les ones, s'hi llegiria un cant al mar, guanyador d'un bon premi ofert al poeta que milllor el cantés”.

“El sol aniria caient; com més camina el sol, més bella és la cala de Santa Cristina... Les cobles anunciarien les sardanes, i el jovent que ja hauria collit totes les assutzenes, puntejaria de bo i millor. Després, al faldar de la platja, els orfeons entonarien cants de gloria al mar i en fer-se fosc totes les roques i tots els turons s'encendrien de festers i bengales, llençant coets voladors i espetecs de tronades i bombes de tots colors”.

Segons Vicenç Coma i Soley, en Ferran Agulló era un home fantasiós i amb la seva festa del Mar així ens ho demostra . Però darrere aquest home arrauxat hi ha un home sensible que fa pinya amb els costums locals.

L'Aitor Roger ens diu que Agulló visitava la costa lloretenca amb freqüència i cada 24 de juliol no faltava mai a la cita a la platja de Santa Cristina, per ell **la platja més encantadora del Mediterrani** per presenciar l'arribada de la cursa de llaguts i la processó marítima. Després seien a la sorra, invariablement al peu de les roques que separen les platges de Treumal i de Santa Cristina i allí acudien a complimentar-los molts amics de Blanes i de Lloret i junts, segons l'Esteve Fàbregas, assaborien aquelles grasoletes de bacallà, que tan bé cuinava la senyora Agulló , costelles a la brasa i xampany amb porró.

Tenint en compte que Llaveries va descobrir Santa Cristina en els temps que la magnífica platja estava poc menys que oblidada, quan a cura de la Santa només hi havia un vell ermità amb qui, més d'una vegada el pintor compartia menjar i casa, hem de concloure que les coses, gràcies a la protecció de la Santa i de la dedicació d'obres, obrers, sòcies i socis, amatents com en Miquel, han anat suficientment bé perquè en Josep Pla declari Santa Cristina com l'ermita de les ermites catalanes. ■

Entre Pinto i Valdemoro, 7 de gener de 2019

Conservació-restauració del retaule major

Santuari de Santa Cristina de Vallarnau

Núria Piqué Font
Goblety SL

Abans de la intervenció

La conservació del patrimoni històric, artístic i cultural és, en l'actualitat, el repte més important per la preservació dels nostres béns culturals. L'obra de Santa Cristina ha apostat al llarg de la seva història, i aquest any, un cop més de manera clara i decidida, per la conservació de la seva herència cultural amb la restauració del retaule principal del santuari de Santa Cristina.

El retaule és una obra barroca feta per l'escola genovesa i portat fins a Lloret de Mar per via marítima. Tot el retaule és fet de peces de marbre de colors combinats amb marbre de Carrara i presenta una pintura a l'oli sobre tela a la part central que narra el martiri de santa Cristina. L'altar és exempt i també presenta marbres de colors inserits i un sagrari flanquejat per dos àngels.

Les alteracions i patologies que s'observaven al retaule havien estat generades principalment per causes ambientals, antròpiques i endògenes. Les causes ambientals es concretaven en fluctuacions climàtiques, d'humitat i temperatura estiu-hivern i per la pol·lució atmosfèrica que generava pols i partícules metàl·liques volàtils que es dipositaven a les parts planes i atreïen humitat. Les antròpiques són aquelles produïdes per l'acció humana; manipulacions i accidents diversos. Les causes endògenes són aquelles provinents de la pròpia tècnica emprada, dels materials o de l'estructura.

Aquests factors, sols o combinats entre ells, provocaven les següents patologies:

- Problemes d'estabilitat: aixecament d'algunes peces (dreta de l'altar) degut als moviments dels blocs de marbre o a moviments d'assentament a terra.

- Els tirants estructurals de suport del retaule eren de ferro i amb la humitat es van rovellar i van deixar d'exercir la seva funció.
- Al revers, un acabat de guix, no original, s'havia bufat per la humitat i esquerdat.
- Acumulació de brutícia superficial generalitzada deguda a pols volàtil ambient, fums i sutges d'espelmes que van ennegrir tot el retaule però, especialment, aquells elements que sobresurten de l'arquitectura (angelets centrals).
- Dipòsits de partícules ja adherides pels anys a la superfície.
- Abundants taques diverses provocades per esquitxos de cera o rovell que havien penetrat al marbre, distorsionant la lectura del conjunt. Aquest tipus de taques es concentraven a la part baixa de l'altar, zona on es dipositaven els ciris o palmatòries que tenen la base de ferro, el rovell del qual havia penetrat en el marbre i la cera de les quals havia tacat l'altar amb gran quantitat de gotes.
- Obertura i pèrdua de junta de morter que no dona continuïtat al conjunt.
- Hi ha abundants cables i afegits (claus, filferros, guix) d'antigues intervencions de col·locació de focus i cablejat que havien perforat zones del retaule.
- Esquerdes, fissures, trencaments, cops i rascades en el marbre.
- Alguns dels marbres aplicats presentaven poca estabilitat i es laminaven amb facilitat en algunes zones.

La primera fase de la intervenció en Conservació-Res-tauració ha consistit en l'estudi i estabilització estructural del retaule. Per fer-ho ha calgut repicar la part de guix de la zona posterior dreta de l'altar que estava esquerpada i bufada. Un cop analitzat el problema es determina que hi ha dos problemes estructurals:

1. Desplaçament del remat decoratiu dret que provoca un aixecament en la seva part esquerra. Pot haver estat originat per algú que s'ha penjat i ha fet força cap avall des de l'extrem. Si hi ha hagut aquest desplaçament pot ser que vagi en augment si algú torna a fer força a la part dreta.
2. Oxidació del ferro que actua de tirant o grapa de les peces inferiors del retaule, l'oxidació i trencament del qual provocaria seriosos danys en el conjunt.

Durant la intervenció

Com a conclusió de l'estudi s'ha determinat que el procés d'intervenció serà el següent:

- Desmuntatge de les peces aixecades de la part dreta
- Neteja dels elements que hagin pogut provocar el desplaçament

- Desmuntatge dels elements decoratius de la part esquerra
- Eliminació del tirant de ferro oxidat
- Substitució de la barra de ferro interna per una de nova d'acer inoxidable
- Col·locació i muntatge de nou de les peces de forma adequada
- S'asseguren els elements amb dues grapes d'acer inoxidable que es col·loquen al revers verticalment.

Una segona fase consisteix en el sanejament i neteja del retaule i altar que consisteix en:

- Neteja general de pols i partícules en suspensió a base d'aspiració en sec
- Consolidació de làmines de marbre que estan bufades pel vinclament que han sofert durant el seu envelliment (marbre verd en la zona superior).
- Adhesió de petites peces fragmentades o fissurades amb resina epoxi
- Injecció de PLM en zones amb manca de suport
- Neteja mecànica del retaule per tal d'eliminar els dipòsits superficials a base de solucions aquoses i sabó neutre.
- Neteja de tipus químic per tal de retirar taques, esquitxos (moltes gotes de cera a la zona inferior) i altres materials adherits. Es realitzen diverses aplicacions d'apòsits per minimitzar-les.
- Neteja mecànica per eliminar les concrecions puntuals
- Segellat de juntes: tancament de juntes entre les peces que quedin obertes.
- Tractament dels elements de ferro inserits a l'altar (grapes a la zona superior). Dues aplicacions de "passivador" del ferro per preveure inhibir la corrosió futura.
- Reintegració cromàtica a base de retoc pictòric per tal d'entonar les zones que ho requereixen i aconseguir així un acabat visualment harmònic. S'aconsegueix amb veladures fetes amb aquarel·les.

En darrer lloc s'intervé en la zona del terra del presbiteri per restaurar i assegurar les peces de marbre al sòl. Es desmunten i numeren les peces que estan mal adherides o aixecades, es saneja de la zona inferior de les peces, que els farà de llit, per tal que s'encaixin correctament, s'adhereixen les que estan fragmentades amb resina epoxídica, es col·loquen i rejunten les rajoles amb morter de calç i sorra de granulometria fina i finalment una empresa especialitzada s'encarrega de la neteja superficial del terra amb fluoro silicat de magnesi i abrillantat amb cristallitzadors fosfòrics, molt resistents, que donen una brillantor d'acabat natural. ■

Equip de restauració:

Roser Silvestre, Beatriz Montobbio i Núria Piqué

Empresa de neteja i polit del terra:

Brillomax

Després de la intervenció

Sou de Lloret que us adora protectora

La imatge processional de Santa Cristina de Lloret de Mar del segle XVII a l'actualitat

Marina Garcia i Carbonell
Llicenciada en Història de l'Art

Imatge vestidera (ca. 1850-1908 en processó i a l'altar ca. 1850-1936)

Processó de Santa Cristina, ca. 1900. Fons particular família Batlle-Andreu.

Imatge vestidera a l'altar de l'ermita de Santa Cristina, ca. 1910. SAMLM. Fons Joan Baptista Gallissà i Botet. CID: 612.100_309.027.19

Una santa vestidera barroca

Des del segle XVII la representació que presidia les processons de Santa Cristina va ser una talla vestidera.¹ Els inventaris de béns de l'ermita de Santa Cristina elaborats entre els segles XVII i XIX, avui conservats a l'Arxiu Diocesà de Girona i al Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar, són testimoni del ric aixovar que posseïa la santa.

Com la majoria d'imatges d'aquesta tipologia amb orígens barrocs, el cap i les extremitats eren de fusta, recoberts d'una capa fina d'estuc, amb les carnacions ben marcades i delicadament policromades. El cos, en canvi, era més tosc, lleugerament siluetejat i solia anar pintat d'un sol color, preferentment de blau.² Aquesta simplicitat en les formes era dignificada amb vestits fets a mida. L'abillament era compost per enagües, diverses camises, faldons i capes moltes vegades ricament brodades amb fil de plata o or. Alhora completaven els accessoris la corona i les joies que atorgaven a tot el conjunt un aspecte de gran riquesa.

Aquests complements procedien dels oferiments piadosos dels fidels i, principalment, de donatius de les famílies benestants. Tot i que la referència més llunyana de l'existència de vestits i joiells la trobem l'any 1678³ les donacions es succeïren durant els segles posteriors. L'any

1814 les senyoretes Babí i Conill li oferiren un vestit de ras. Al mateix temps Victòria Surís, per voluntat del seu pare ja difunt, manà construir una corona i pagà la meitat de les arracades d'or de la santa, regals que va lluir la imatge en la vigília de la seva festivitat. El 1860, Jaume Taulina, també va fer entrega d'un vestit ricament decorat i el 22 de setembre del mateix any, Manuel Carreras, lloretenc afincat a Puerto Rico, donà un vestit brodat d'or el qual fou estrenat el mateix dia de la donació en presència del donant.

La sumptuositat de tot aquest aixovar va provocar que, l'octubre 1885, l'ermita de Santa Cristina patís un robatori.⁴ Entre els objectes sostrets es destaquen les arracades i el mantell. L'admiració que l'aparença de la santa despertava als feligresos era un tema recurrent en les cròniques de les festivitats litúrgiques. L'any 1894 el setmanari local *El Lloretense* en feia esment amb motiu de la celebració dels Perdons « (...) la imatge de Sta. Cristina ostentava un bonito vestido de seda blanco bordado en oro, y el rico manto regalado por la joven y bondadosa esposa del Sr. D. Antonio Comyn (...) ».

Malgrat semblar que l'aspecte abarrocado de la figura complaïa a tothom, hi havia un sector bastant crític amb tota aquella ostentació. Per molts era considerada com una obra de factura popular, més aviat maldestra, que no es corresponia amb el valor artístic de l'ermita. La qualitat indiscutible de l'altar de marbre, de mans italianes, es veia desvirtuada per la presència de la imatge de "cap i pota" que en aquell moment es trobava integrada en el centre del retaule.⁵ El 1885, en una crònica al setmanari

1. Diversos estudis anteriors documenten almenys l'existència de fins a tres talles vestideres que es van anar succeint en el temps degut al deteriorament de les seves predecessores.
2. Aquest tipus d'imatges, denominades de "cap i pota", es van fer populars en època barroca a Catalunya sobretot en la devoció en l'àmbit domèstic, en capelletes i oratoris. En alguns casos, com el que ens ocupa, les trobem en ermites i parròquies.
3. J. M. Pons i Guri, fa referència als canvis que es van produir en la imatge de "cap i pota" al llarg del temps. L'any 1803 va ser restaurada per Joaquim Columbars i cap al 1824, ja molt deteriorada, va ser substituïda, per una altra de característiques semblants.

4. *El Lloretense*. Octubre de 1885.

5. «En el hueco que existe entre la mesa y el retablo se levantó, empotrándola en la parte central posterior de aquella, una pequeña peana de mampostería para sostener una imagen de Santa Cristina, vestida de ropas

Imatge processional modernista (ca. 1908-1936). Atribuïble Taller d'Olot

Processó de Santa Cristina, ca. 1920. SAMLM. Fons Joan Baptista Gallissà i Botet CID: 612.100_309.018.04

Detall de la imatge processional adquirida el 1908, ca. 1920. SAMLM. Fons Martínez-Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera. CID: 500.700_302.033.09

local *El Lloretense*, Juan Baptista Conill, questionava el protagonisme que se li donava a aquesta figura i la necessitat d'enaltir la veneració a la relíquia que havia quedat relegada en segon pla.⁶ Davant les fortes crítiques que li auguraven un futur incert, aquesta talla va seguir essent emprada en les processons fins a l'any 1908 i, en contra de tot pronòstic, va presidir l'altar major de l'ermita fins a l'esclat de la Guerra Civil.

Les obreres, que com a principal requisit havien de ser solteres, s'encarregaven de guarnir a la Santa i preparar-la per a les celebracions litúrgiques i processons. Alguns articles publicats a principis del XX en descriuen la tasca «*Aquestas, tenen á son cárrech lo vestir y engalanar la barroca é ingenua imatge que en lo santuari 's venera en un precios y colosal altar de marbre, voltat de presentallas de totas épocas.*»⁷

L'any 1970, Pons i Guri, cita el testimoni oral d'algunes dones que encara recordaven aquest fet. La darrera pista sobre aquesta imatge vestidera la trobem a les actes de l'Obreria: el 28 de gener de 1971 es proposa construir una vitrina per a col·locar-hi «*la cabeza de una antigua imagen de Santa Cristina, y vestidos y adornos conservados todo ello anterior al año 1936.*»⁸

El SAMLM conserva una fotografia realitzada per Emili Martínez Passapera en l'que es veu en primer pla una imatge de "cap i pota" de Santa Cristina dins d'una fornícula de fusta. Es tractava d'una santa destinada al culte privat amb unes característiques estilístiques molt semblants a

la que es treia en processó. Segons una nota manuscrita del 1942, en algunes ocasions va presidir diverses solemnitats parroquials en substitució de la imatge que es venerava a l'ermita. Primerament va ser propietat dels Macaya i posteriorment dels Rissech, ambdues famílies estretament vinculades a l'Obreria.⁹

D'imatge de vestir a talla policromada

L'any 1908, essent administrador Joan Durall, es va adquirir una nova imatge processional d'acord amb les modes del moment. Tot i que aquest fet és citat en el llibre de comptes de l'Obreria,¹⁰ no hem pogut trobar documentació relativa al seu origen i autoria. La talla de fusta amb les vestidures policromades en blanc sustenta els atributs del martiri: a la mà dreta la palma i les sagetes, i a l'esquerra la roda de molí.

Per les seves característiques formals l'hem d'inserir en una nova corrent estètica molt en voga en la imatgeria religiosa de tombants de segle. La forta influència dels models francesos de l'anomenada *Escuela de Sant Sulspici*, van propiciar la creació d'indústries d'imatgeria religiosa a les nostres contrades. Aquest nou concepte d'entendre la iconografia volia allunyar-se de les solucions populars més abarrocades.

L'any 1880, per iniciativa dels artistes Joaquim Vayreda i Josep Berga i Boix, havia estat inaugurada a Olot la prestigiosa fàbrica olotina "Vayreda, Berga y Cía". La factoria va incorporar com a treballadors alumnes avantatjats d'ambdós artistes. A partir de l'any 1900 s'inaugurarien altres fàbriques en la mateixa ciutat degut a la gran demanda de producció. Pel que fa a la imatge de Santa

y que hoy, con muy buen acuerdo, parece que tratan de trasladar a otro templo, por ser en el santuario un objeto en completa discordancia con la liturgia y con el arte.» Urrejola, Hermenegildo. *La Capilla de Santa Cristina*, 1871.

6. «Se me ocurre observar que aun cuando los honores del culto se tributan hoy día a una imagen de Santa Cristina presentándola ricamente ataviada para excitar más la veneración de los fieles, no obstante el objeto principal del altar mayor es un gran cuadro al óleo, de bastante mérito artístico, que representa el último de los muchos martirios que sufrió la Santa; pero más natural aun es que el objeto predilecto del culto fuese el cráneo de la referida santa, porque es parte de la realidad y debiera estar colocado en sitio preferente del mismo altar.» *El Lloretense* 1/3/1885

7. *La Il·lustració Catalana*. Any II Núm. 41. 20/08/1881.

8. *Llibre d'actes vol. 3 (1965-1972)*. SAMLM. Fons Obreria de Santa Cristina. CID: 402.000.121_086.379.005.

9. SAMLM. Fons Martínez-Planas. S.T: 066.157.016.

10. «En el corriente año de 1908 con las cantidades recojidas en suscripción pública, se compró la nueva imagen de Santa Cristina con su tabernáculo correspondiente, unas sacras de bronce dorado para el altar de la hermita y cuatro trajes encarnados para los portantes de San Jaime y San Telmo. El Administrador Juan Durall.» *Llibre de comptes de l'Obreria de Santa Cristina 1720-1913*. SAMLM. Fons Obreria de Santa Cristina. CID: 402.000.312_086.385.01.

Imatge de guix (ca. 1939-1970). Atribuïble al taller de Claudi Rius Garrich

Processó de Santa Cristina, 1967. Fotograma i detall extret d'una filmació de 8 mm. SAMLM.
Fons Obreria de Santa Cristina. Autor: André Toussaint. CID: 402.000.511_368.064.000

Cristina d'aquesta època, el tractament de les sanefes en la túnica, com també la corona de metall coincideixen amb d'altres exemples produïts a Olot. Les semblances no són casuals, ja que es tractava del primer pas cap a la producció en sèrie d'imatgeria religiosa, corrent tant menystinguda en la Història de l'Art però prou significativa per la qualitat dels models originals en fang o guix. L'Arxiu Comarcal de la Garrotxa conserva un extens fons fotografies en placa de vidre que s'empraren per fer els catàlegs de les fàbriques en els quals trobem diversos exemples de figures molt semblants a la talla que ens ocupa.¹¹ L'any 1927, per voluntat d'Agustí Culilla i Gil, es proposa restaurar la imatge. Aquesta petició no es va dur a terme per no ser necessària segons informe *insitu* del Bisbe de Girona: «D. Agustín Culilla ha presentado una solicitud, exponiendo el deseo de que se haga restaurar la imagen de Sta. Cristina, abonando de su cuenta, los gastos que ella ocasionare. El Rdo. Cura Párroco hace observar que para proceder a dicha restauración es indispensable la autorización del Ilmo. Sr. Obispo de la Diócesis antes de tomar ningún acuerdo, examinar el estado en que se encuentre la imagen y comprobar si es necesaria la restauración indicada, a cuyo efecto acordaron trasladarse los reunidos a dicho santuario lo que efectuaron al día siguiente.»¹²

Es conserven testimonis gràfics i audiovisuals de l'existència d'aquesta imatge fins a l'esclat de la Guerra Civil moment en què presumiblement la imatge va desaparèixer.

Restitució de la imatge després de la Guerra Civil

Els estralls provocats per la Guerra Civil van deixar sense imatgeria una gran part d'esglésies. Amb l'adveniment de les remodelacions dels temples i la restitució del culte la demanda de les empreses de producció

d'art litúrgic va créixer de manera sorprenent. Actualment *és estranya la parròquia, església o ermita* que no disposi d'alguna peça produïda en aquests tallers. En terres catalanes van proliferar, sobretot a Barcelona i Olot, factories que realitzaven imatges en sèrie a un preu més raonable que el models esculpits expressament. En el llibre de comptes de l'Obreria, l'any 1942, es fa referència a l'adquisició d'una nova imatge essent obrer major Lluís Tallada i Mascaró. En el concepte es justifica l'import pagat de 242 pesetes segons comprovant.

Gràcies a l'ampli fons audiovisual que ens últims anys s'ha anat augmentant en el SAMLM podem veure com era la imatge a tot color i des de diferents angles. El vestit anava policromat en vermell i les mànigues en verd. L'obra, elaborada amb guix, és atribuïble al taller de Claudi Rius Garrich (1892-1970), imatger barceloní que treballava al Carrer Roselló, 195. De fet segons l'acta del 2 de febrer de 1970 és el mateix Rius que assessora en una carta, el gener del mateix any, sobre l'adquisició d'una nova imatge: «Se pasa a hablar de la actual imagen que se pasea por la villa con motivo de la Procesión por Mar; y se faculta a las obreras y ex-obreras para que realicen una colecta para sufragar los gastos de adquisición de una imagen nueva de talla policromada de acuerdo con la carta del imaginero D. Claudio Rius de Barcelona, de fecha 12 de enero pasado. Se acuerda asimismo pagar de los fondos de la Obrería la cuantía que sea necesaria si la colecta no llegara a cubrir el coste total de la imagen.»¹³

Aquesta és l'última notícia que se'n té de manera documentada. És significatiu que en cap moment es parli de si la imatge de guix estava deteriorada, ni tampoc hi ha rastre de l'ús que se'n va donar posteriorment. El canvi no possiblement fos per dignificar la santa amb una imatge de més qualitat. Rius fou el responsable d'assessorar l'Obreria per l'adquisició de la imatge que surt actualment en processó.

11. Arxiu Comarcal de la Garrotxa. Fons Fotografia Gotarde.

12. *Llibre d'actes vol. 1 (1927-1944)*. SAMLM. Fons Obreria de Santa Cristina. CID: 402.000.121_086.379.003.

13. *Llibre d'actes de l'Obreria de Santa Cristina (1965-1972) vol. 3*. SAMLM. Fons Obreria de Santa Cristina. CID: 402.000.121_086.379.005.

Imatge tallada en fusta (1970 – Actualitat). Taller de Claudi Rius Garrich (sobre model en guix de Luís Causarás i Tarazona)

Processó de Santa Cristina, 1970. SAMLM. Fotograma i detall extret d'una filmació de 8 mm. SAMLM.
Fons Bernat-Montero. Autor: Joan Baptista Bernat i Sarró. CID: 599.005.500_391.001.000

La imatge actual, consideracions diverses

El 24 de juliol del mateix any s'estrenava la nova imatge processional de Santa Cristina elaborada en talla de fusta al taller de l'artista Claudi Rius Garrich. Per tal de poder sufragar-ne els costos van col·laborar amb una col·lecta: Rosa i Cristina Marlés Casali, Anna i Griselda Fàbregas Rebollo, Elisa Culilla, Roser Mas Marqués, Montserrat Montero Fullà, Margarita Montero Galí, Carme Fernández, Antònia Poch i Montserrat Llaverias de Cantin. En acta del 9 d'octubre de 1970 es feia una valoració de la nova adquisició i es tornava a citar la imatge de guix anterior: *«Se comenta el acierto que presidió la confección de la nueva imagen de Santa Cristina que ha sido sufragada casi totalmente por las Srtas., que en el transcurso de los años han sido obreras de Santa Cristina. Se acuerda que esta imagen figure en la Capilla durante el año y que sea trasladada a la villa para ser paseada por nuestras calles el día de Santa Cristina, en solemne procesión en substitución de la de yeso que se ha venido paseando hasta ahora.»*

Segons cronologia és poc provable que aquesta talla fos creada íntegrament per les mans de Claudi Rius Garrich. El 15 de juliol de l'any 1970 moria a l'edat de 77 anys i en aquell moment comptava amb molts artistes col·laboradors treballant al seu taller. Aquest no és un fet aïllat amb el benentès que en la imatgeria religiosa feta en sèrie se solien obviar les mans dels escultors que hi treballaven en plantilla. Per contra, sempre figurava l'autoria del seu gerent ja que les obres rara vegada anaven signades.

Entre 1941 i 1973, l'empresa Rius i Massagué, havia contractat en plantilla a l'escultor modernista Luís Causarás i Tarazona (València, 1902-1985), el qual realitzava les idees i models en guix que posteriorment Rius passava a talla de fusta. Per a l'elaboració d'aquest article hem tingut l'oportunitat de consultar informacions de l'arxiu familiar de l'artista i intercanviar opinions amb el seu fill que ens fan reflexionar sobre el fet d'atribuir exclusivament les imatges de les factories d'art religiós a un sol autor.

Iconogràficament la santa torna a portar els atributs disposats de la mateixa manera que la del 1908, tret de les sagetes que s'han suprimit. Cal remarcar que originàriament es tractava d'una talla policromada, amb vestit verd i vermell combinat amb alguns elements en pa d'or com la palma i el rivetejat de les robes. A més, duïa una corona de metall daurat. La família Martínez-Planas conserva una rèplica a petita escala elaborada en pasta molt possiblement obra del mateix taller.

L'any 1977, per iniciativa de Mossèn Josep Benet i Cantó, es va enretirar el color de la imatge deixant la fusta nua, tret d'alguns elements com les carnacions o el cabell. Dos anys més tard se li treia la corona. El 2007, per iniciativa del llavors obrer major Salvador Palaudelmàs i Casals,¹⁴ es van restaurar les alteracions cromàtiques que havia patit degut al pas del temps dotant la imatge de l'aspecte que té actualment. ■

14. Santa Cristina de Vallarnau. 2013. Palaudelmàs i Casals, Salvador.

Recull d'imatges 2018-2019

música

A SANTA CRISTINA

Obreria de Santa Cristina

Concerts d'estiu

2019

Organitza:

Punt de venda anticipada: Museu del Mar
Hi haurà servei de restauració abans i després de cada concert

Plaça del Pi / **Preu:** 15€

DIVENDRES 2 AGOST · 22.30h

ROGER MAS (PARNÀS)

Plaça del Pi / **Preu:** 15€

DIVENDRES 9 AGOST · 22.30h

PEPET I MARIETA

Plaça del Pi / **Preu:** 15€

DIVENDRES 16 AGOST · 22.30h

MANEL CAMP & GEMMA ABRIÉ

Interior de l'ermita / **Preu:** 15€

DIVENDRES 23 AGOST · 22.30h

**"DOLÇA CATALUNYA"
ORQUESTRA DE CAMBRA
HARMONIA**

Albert Deprius, tenor i director

www.musicaasantacristina.org
